

עין משפט
נר מצוה

לו א מ"י מיד מה' קמחיתא ל"א מתנן עין נחת: לו ב מ"י מ"ה מה' מלס הלכה ה'.

רבינו גרשום

מדאורייתא הוא: והא קרילי. דמיס שאובין האי דפסילי מדרבנן הוא כדאמר ר' בס"י יבמות ודף מ"ו ה"ו ע"ש מקוה של מ' סאה ונטל סאה ונתן סאה כשן עד ככה אמר ר' יוחנן ע"ד רוביה יתיר מרובה פסילי ליה: ל"א שאיבה לטבילה מדרבנן פסילי ולא מדאורייתא דמן התורה כשר דלא מצינו בתורה שצריך מים חיים אלא בזרעית וכי ישרד חוב גורו: ועוד.

קמח"א אורייתא אמר ר' יוסף בר הנינה ברוך של מחבת מחלוקת. ר' אליעזר ור'בן דפשיטא כלי מחבת דאורייתא מיטמו ואפי' הכי קמח"א ר' אליעזר כי קבעו כבזל טהור ולטעמיה אמאי חקקי ולבסוף קבעו פוסל את המקוה: ולא לטעמיה דרבנן הוא. ומשני דמיס שאיבה תורת מ"י עליו בלוש: משום הכי לא קבעו אפי' בדרבנן: בעי רב יוסף כי נשמים שחיטת להרית בתן את האיטורבולין. שהוא מחובר לקרקע מן היו חשיבי הני מים להכשיר הורעים אפי' לא. מי אמרין דאין כפשיטין כי כוון דרביסין כשיחית חולין הכופה קצוה על הכותל אם שפילי שירוח הכותל אינו בני ויתן משום חשיבי דבר המחומר לקרקע ולכ החומר לקרקע הרי הוא כקרקע ולא חשיב כלום ואם שפילי שירוח הקעה הרי זה בני ויתן. את נפא קשיא. את כבזל מחבת דהוה מחומר עשוקי. אינו בני ויתן דקרקע דבי. כבזל בתן הרי זה בני ויתן משום דהוה תלוש ולבסוף חזירו הורות כלי עליו.

הוא נמי לבי אצטרוביל המחומר לקרקע כפשיטין מ' נשמים אי לא: אליבא דר' אליעזר דאמר כל המחומר לקרקע הרי הוא כקרקע ור' יהודה כקרקע ולא חשיב כלי. ור' יוחנן דקרקע דבי ויתן כפשיטין: דאמרי כל המחומר לקרקע אינו כקרקע. מאי מי אמרין דאין קמח"א כקרקע לכל מילי קמח"א אפי' לנבי אצטרוביל ומכשיר או רמא בעלמא בתן כותל בתן אמרין דאין כקרקע ור' יוחנן משנה ונטל מ' סאה ונטל אצטרוביל אכל בני הוא כקרקע דבי ויתן כפשיטין חקיל:

סו:

יאה טהור ת"ל אך מעין זכור מקוה מים יהיה טהור מה מעין בדי שמים אף מקוה בדי שמים ויש לדחות דאסתמחא היא כמו כמה דרשות דתורת כהנים ועוד מצינו ראייה ר"ת דתנן נחמ' מקוואות כפ"ב (מ"ד) ר' אליעזר אומר רביעית נחמלה פוסל את המקוה ושלשה לוגין על פני המים ומדמחמיר נחמלה טפי מנסוף ש"מ נחמלה פוסלין מדאורייתא ויש לדחות דהא דאמרי רבי אליעזר נחמלה דרביעית משום דרביעית הוא שיעור טבילה למחטין ולצניעות וכבר יש שם פסול מקוה עליהם ולר"י נראה דאפי' כולו שאזוב דרבנן כדמשמע במסופמא דמקוואות דמניא דפרק שני מקוה שהניו ריקן וזא ומלא מלא כשר מפני שזה ספק מים שאזבין למקוה ומדקא מכשר ליה זה מספק ש"מ דכולו שאזוב מדרבנן וליכא למימר דלאו ככולו שאזוב איירי אלא כשהיה כן מים אף שהיה חסר דלאס כן הוה ליה למימר שהניו חסר דריקן משמע לגמרי ריקן שלא היה בו מים כלל ועוד אמר כפ"ק דפסחים (דף י"ו: וס"ו) גבי משקין בית מטבחיא בלא עומאים נקרקע וטפורים ופסדו הם דנקרקע טהורים משום דחיי להטביל בהן מחטין וליטורות אלמא אפי' כולו שאזוב חיי להטביל בו דבשאיב מיירי דמחטליג בין כלים לקרקע וקמס משקין בית מטבחיא נמי שאזבין הם ורש"א דוחה דהכי קאמר ככלים מטמאים פ"י שהי ככלים אע"ג דהשטח הן נקרקע ופי' שהי שאזבין נקרקע שלא היו מעולם ככלים טהורים והר"ר משה מפוטטו"א דוחה דאע"ג דשאיבה דאורייתא היא נקרקע טהור משום ש' שאפשר בלא המשכה דכי נפלו מן הכלי לרפס שהיא חלקה מימשי אילן ואלין והוה ליה כשאיבה שהמשיכה כולה דכשרה ונפרק קמא דתמורה (דף י"ג.) דלא מכשיר המשכה אלא כי איכא כ"א סאה נמקוה אפסדו היינו מדרבנן ור"ת בשלמא אי כולו שאזוב מדאורייתא היינו דגורו חכמים ג' לוגין מים שאזבין פוסלים אטו כולו שאזוב ודוקא בשלשה לוגין גורו שהן ראין לרחייתא אדם כדאמרין דפרק קמא דשבת (דף ד.) נחמלה הו' עולבין נמערות סרוחים ונותנין על גביהן ג' לוגין מים שאזבין כו' אבל אי כולו שאזוב דרבנן אמאי גורו כלל בשאיבה וי"ל גזירה שמה יטבול כלי דדומיא דמעין אמר רחמנא שהן נקרקע ומשהוהו מקוה שהניו ריקן ארשב"א דלדרישה יש להוכיח דכולו שאזוב דאורייתא דקתיני כשר מפני שזה ספק מים שאזבין וזוקת מקוואות כשות שאזבין אינו עשה מקוה אלא לטבול בו ואינו ממלא אותו מסתמא מים שאזבין אלא מים כשרים לטבילה משמע דוקא משום חוקה הוא דכשר הא לאו הכי פסול דפסיקא דאורייתא לחומרלא מדע דקמתי סיפא ליטור המקלה למקוה והמכשתה נחונה כדזו ספק מן הליטור למקוה ספק מן המכשתה למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח ואם יש בו רוב מקוה כשר מפני שיש ספק מים שאזבין למקוה ומדמכשר נשים בו רוב מקוה מספק ובשאלן רוב פסול משמע דרובו שאזוב דאורייתא ועוד מניא תמס שני מקוואות אחד שאזוב ואחד כשר ועבד באתר מתן טעומאה תמורה ועשה הערות הרי הן תלויות ומדלא מטערין מספק אלמא כולו שאזוב דאורייתא והראיות

המוכר את הבית פרק רביעי בבא בתרא

אלא לעולם רבנן. דדף הוא. ודקשיא לך גבי ליטור אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול למקוה לרבנן דמטמאי ליה גבי דף וחשיבי ליה כלי ככל עינים אפי' נקבעו ולבסוף חקקו שאני שאיבה דרבנן דפרשייתא לעיל הלך גבי ליטור הוא דמקילי רבנן ואמרי אטו פוסל נקבעו ולבסוף חקקו אכל לגבי דף דטומאתו מן התורה לעולם טמא אפי' נקבעו ולבסוף חקקו דפסירא לכו לרבנן דכל המחומר לקרקע אינו כקרקע: א"כ. דלרבנן הכל שוב בין קבעו ולא"כ חקקו בין חקקו ולא"כ קבעו לא נטיל לגבי קרקע וחשיבי כלי נמור וגבי שאיבה הוא דלקילו לנטלו אגב קרקע אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי לא יפסול מקוה ולבסוף אגב קרקע: ומשני פסד דאיכא טורס כלי כו'. וכל כך לא רצו להקל דאין לך שאיבה גדולה מזה הואיל והוה שם כלי עליה קודם שהקבעו נקרקע ואי לא השבת ליה כלי בטלה גזירתם לגמרי: צפי רב יוסף מי נשמיס. שהיו יורדין ומיכב עליהן שדיחו האצטרובלין מהו שאותן נשמיס יכשירו ורעיסו אם נפלו עליהן לקבל טומאה דתנן (מכשירין פ"א מ"ה) כל משקה שחמלה לרזון אע"פ שאין סופו לרזון מכשיר והכא נמי כיון דניחא ליה בירידתן לזוך האצטרוביל אע"ג דלא ניחא ליה בירידתן על הפירות היו הכשר ובלגב יהיה האצטרוביל חשוב כחלוש דלא מהני מחשבתו ולא קרינא גיה וכו' (מ"ו) אלא היכא דממשב שירדו על דבר מלש כדאמרין כפ"ב דשחיטת חולין (דף ט"ו.) תלוש ולבסוף חזירו לענין הכשר ורעיסו מחלוקת דתנן ה' ה' טפסה קערה על גבי הכותל כו' ופרישין רישא לסיפא ודייקין מינה דכותל בתין חשוב תלוש ואם חשיב שירד הרי זה בני ויתן אבל כותל מערה שהוא מחומר מעיקרו לא מהני מחשבתו להכשיר ורעיסו ונחומר כהנים) יליף מקראי דבעינן מחשבה לזוך דבר המלש והאי האצטרוביל נמי תלוש ולבסוף חזירו הוא ואליצא דרבנן דלעיל ופ"ה: דפליגי במתשת קבועה קמיעינא ליה כדמפרש וזולו אי קבירא לכו תלוש ולבסוף חזירו לענין הכשר ורעיסו הו' תלוש או לא: אליבא דר' אליעזר לא סיבעי לך. דודאי חשיב מחומר ולא מיעביא האצטרוביל דדמי לקרקע טפי ממכשתה קבועה דודאי חשיב מחומר אלא אפילו מכשתה קבועה דשבו לה רבנן תלוש פליג אינו ואמר כל המחומר כו' והא ליכא למימר דטעמיה ו' תמס משום דבעינן יפה מוכר דהא כללא קאמר ועוד דשמעינן ליה גבי דף דמטמאי אפי' נתקנו ולבסוף קבעו ונחמיר דרבנן דדף נמי לא קמיעינא ליה דודאי תלוש ולבסוף חזירו הו' תלוש כדקא חשיבי ליה תלוש גבי טומאה אפי' נקבעו ולבסוף חקקו והוה הדין להכשיר: כי סיבעי לך אליבא. דהנהו רבנן דלעיל דפליגי עליה דרבי אליעזר במכשתה קבועה מאי מי אמרין היינו טעמיהו דקבירא לכו דכל תלוש ולבסוף חזירו חשיב תלוש והלכך לא מוכר את הקבועה והוה הדין לגבי הכשר טומאה וכיון דטעמיהו משום דחשיבי ליה תלוש לא מצעיא היכא (א) דחשיב להדיח מכשתה קבועה דמכשירין אלא אפילו חשיב להדיח בתן האצטרוביל מכשיר את הורעים דעל כרחק טעמיהו גבי האצטרוביל

לא נראה לר"י עוד האריך רש"א ועוד אומר ר"ת דדוקא נמקוה חסר פוסלים מים שאזבין אכל נמקוה שלם כל מים שאזבין שבעולם אין פוסלין אותו וזמנה כתב ראיות ממכתת מקוואות ואין להאריך ואכתוב ראייה אחת דתנן תמס פרק ששי (מ"ח) היה צעלין מ' סאה ונחמחון אין כלום ממלא ככתף ונתן צעלין עד שירדו נחמחון מ' סאה משמע אע"פ שרוב מים שאזבין אין נפסל כיון שהיה שלם דהא אי אפשר אם לא נתן צעלין ויתר מארבעים סאה: ב"ע רב יוסף מ' נשמים שחיטת עליהם להדיח בהן את האצטרובילין מהו להבשר בהן את הורעים. פירש הקונטרס דככל תלוש ולבסוף חזירו ורעיסו ואליצא דרבנן דמכשתה ואין נראה לר"י דאם כן לימא סתמא תלוש ולבסוף חזירו לענין הכשר ורעיסו כמו שחשובה לענין מוכר ועוד דלענין שחיטה נמי מיבעי לרבנן תלוש ולבסוף חזירו מהו אי הו' תלוש או לא ועוד דפירש דרבנן דדף לא מיעביא ליה דלדידהו ודאי הו' תלוש א"כ אדמיעביא ליה לרבנן דמכשתה אי סבירא ליה כו' אליעזר או כרבנן דדף לענין הכשר ורעיסו מיבעי ליה לענין המכשתה דף גופיה דאפילו גה רבי אליעזר ורבנן ועוד כיון דלרבנן דדף פשיטא ליה דהוה כחלוש ה"נ לרבנן דמכשתה דאמאי אית לן למימר דפליגי הני רבנן דרבי אליעזר והני רבנן דר"א ועוד דאינו מחלק בין דף למכשתה לכותל ואצטרוביל ונפרק קמא דחולין (דף ט"ו:) מחלק בין סקין הקבועה לזר היוצא מן הכותל דקאמר שאני סקין דלא מצטל ליה ונראה לר"י דלרבנן דדף מיעביא ליה דחשיב ליה לרף תלוש לענין טומאה והוה הדין לענין הכשר ורעיסו דמא דאמרי כפ"ב דחולין (דף ט"ו.) דתלוש ולבסוף חזירו דכותל בתין כותל וחשיבי נמי מחומר לענין הכשר ורעיסו או דלמא לענין הכשר ורעיסו לא חשיב מחומר כמו כותל אלא דוקא לענין מים שאזבין עין יפה אע"ג דלא מהני עין יפה לענין מכשתה היינו משום שאין סופה כל כך להטביל בניה כמו האצטרוביל ומיהו הדין הכשר ורעיסו לא חשיב האצטרוביל מחומר לפי ששאינו ניטל יותר מכותל ואליצא דרבי אליעזר לא מיעביא ליה דהא חשיב דף מחומר לענין טומאה והוה הדין לענין הכשר ורעיסו וכ"ש האצטרוביל והא דקאמר אליבא דרבי אליעזר לא מיעבי לך דאמר כל המחומר לקרקע הרי הוא כקרקע לאו דוקא נקט ההוא לישנא דהא ממכר אין להוכיח אהכשר ורעיסו אלא אמאי דמטמאי נדף קא פמיך: מעמלא

מסורת הש"ס

(א) וי"כ ט"ו. (ב) מחטות ט"ו. (ג) ויקח י"ח. (ד) ומכשירין פ"ד מ"ג. (ה) משני סוף פרשה ט"ו. ו' וז"ל תמסו של אפסדו כפ"ב.

הנהגות הב"ח

(א) נ"מ מהי להבשר בתן את הורעים אליבא דר' אליעזר: (ב) רש"ב מ"ד דיה אליבא דר' דטעמיה דר' אליעזר הוה וכו' דקרקעיה ליה תלוש: (ג) ד"ה כי מיבעי וכו' היכא דחשיב נכסיה המכשתה וכו' אפילו חשיב להדיח:

מוסף רש"י

ושאני שאיבה דרבנן. מה שמקוה נפסל בני לוגין מים שאזבין מדרבנן הוא: וכו' כי אחריהם הוה איתא לקמ"ר. א"כ הוה חייב לטול ר' תמסה שהיה זה לטול עיבור נכסיה מחמתו על רכס כר רב דהוה ונקמה מנו נשמתו לו דבר חמיו ששטל כריס: (מכשירין פ"ב ט"ו.)